

Катерина Парнус

викладач кафедри

педагогічних технологій та мовної підготовки

Державний університет «Житомирська політехніка»

Ольга Хорош

викладач кафедри

педагогічних технологій та мовної підготовки

Державний університет «Житомирська політехніка»

СИНТАКСИЧНІ ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Синтаксичне уподібнення або дослівний переклад - це тип «нульової» трансформації, що зустрічається тільки в тих випадках, коли в мовах оригіналу і перекладу є паралельні синтаксичні структури[1]. Але такі випадки досить рідко зустрічаються в перекладацькій практиці: « It was a pleasure meeting with you yesterday and having the opportunity to discuss your education and your career goals. - Було приємно зустрітися з вами вчора і мати можливість обговорити вашу освіту і ваші кар'єрні цілі.»

Проте, як зазначають вчені «всякого роду спроби перекласти дослівно той або інший текст або відрізок тексту приводять якщо не до повної незрозумілості цього тексту, то в усякому разі до важкості сприйняття і неясності».

Перестановка - це зміна розташування (порядку проходження) мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Такими елементами є слова, словосполучення, головні і додаткові речення і цілі речення.

Але усім відомо, що порядок слів в англійській і українській мовах неоднаковий тому природно, що це не може не позначатися в ході перекладу.

Прикладом використання перестановки може служити речення: «The company appreciates all that you have pointed out in your letter, we do not believe a raise is in order at this time. - Не дивлячись на те, що компанія цінує все те, що ви зазначили у вашому листі, ми не вважаємо, що в цей час підвищення буде доречне.»

Перехід від зворотного порядку слів до прямого - ще одна граматична синтаксична трансформація. В процесі перекладу труднощі можуть представляти вислови із зворотнім порядком слів. У таких випадках перекладач часто використовує під час перекладу перехід від зворотного порядку слів до прямого. Ця синтаксична трансформація особливо необхідна при перекладі з мов синтетичних на мови аналітичні.

Вислови із зворотнім порядком слів є характерною ознакою україномовних текстів. У англійській мові інверсія використовується набагато рідше. Це породжує необхідність в різних перекладацьких трансформаціях, для поглибленого розуміння яких слід розібратися в природі комунікативної структури вислову[2].

«На адресу компанії прийшов лист. - A letter came to the firm.»

До синтаксичних трансформацій можна також віднести таке явище, як зміна предикатів при перекладі. Одна і та ж ситуація в українській мові може бути описана за допомогою різних предикатів. Як наприклад: «Автомобіль рухається швидко» - це предикат дії і «рух автомобіля швидкий» - це предикат стану.

Однією з основних причин трансформацій, що супроводжуються зміною предиката, є вибірковість української і англійської мов по відношенню до ознак наочної ситуації. У тих випадках, коли дію позначає перехід в якісно або кількісний новий стан, в українській мові зазвичай використовується предикат дії, тоді як англійська мова віддає перевагу предикату стану. При цьому початкова і кінцева форми бувають об'єднані відношенням процес - результат» «I have enclosed my resume for your review and will look forward to meeting you. - Я додаю своє резюме, щоб ви розглянули його і чекатиму на зустріч з вами.»

Крім того, нерідко при перекладі з української мови на англійський перекладачеві доводиться удаватися до перетворень активних конструкцій українських речень в пасивні конструкції англійських речень.

For example: «Слід нагадати про недоліки у вашій роботі - The defects of your work should be recalled.»

Проте не рідкі випадки, коли українській конструкції в пасивному стані переводяться англійськими активними конструкціями. Це пов'язано з тим, що в українських реченнях допускається відсутність дійової особи, а отже опускається підмет, в ролі присудка ж використовуються дієслова на -ся, невизначено-особисті форми дієслова в пасивному стані. У англійській мові таке явище неприпустимо і залежно від контексту додається підмет, замінюючи тим самим пасивний стан активним.

«Використовується 50 % потенціалу компанії - The company uses 50 % of its potential.»

Ще одна граматична синтаксична трансформації - це розчленування речення. Ситуація, яка в одній мові описується за допомогою однієї ознаки, в іншій мові вимагає для свого відображення два або більше ознак. Англійській мові властиві економніші способи виразу думки, ніж в українській мові, тобто українська мова є більш дискретною, ніж англійська, що веде до розширення об'єму тексту, що перекладається.

Таким чином, розчленування речення - це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетвориться в дві і більше предикативні структури мови перекладу. Ця трансформація обумовлена структурно - типологічними розбіжностями між реченнями мови оригіналу та перекладу.

Ця трансформація приводить до перетворення простого речення мови оригіналу в складне речення мови перекладу, при цьому складні синтаксичні конструкції речень замінюються простими .

Даний вид трансформації може також привести до перетворення одного складного речення в два простих: «I am sure the young man you wrote to me about wouldn't warrant the recommendation you gave unless he is truly exceptional, I believe it

would be unfair to him to set up an interview at this time. - Я впевнений, що молода людина, про яку ви мені писали, дійсно виняткова, інакше ви б не надали її рекомендації. Але я вважаю, що було б несправедливо щодо нього, назначати йому співбесіду у цей час.»

Об'єднання речень - це спосіб перекладу, що є заміною складного речення мови оригіналу на просте речення мови перекладу або перетворення синтаксичної структури в оригіналі шляхом з'єднання двох чи більше простих речень[3]. Об'єднання застосовується, як правило, в умовах відмінності синтаксичних або стилістичних традицій, як нвступному речені: «I have recently graduated from Boston College with a degree in Banking. I am very interested in Personal Credit area and would appreciate having the opportunity to discuss any openings you may have in this area. - Нещодавно я випустився з Бостонського коледжу з дипломом спеціаліста з банківської справи і я дуже зацікавлений у сфері кредитування приватних осіб і буду дуже вдячний за можливість обговорити будь-які вакансії, що ви маєте у цій сфері.»

Розглянемо ще один вид граматичних синтаксичних трансформацій - заміна типу синтаксичного зв'язку. Як у англійській, так і в українській мові речення можуть з'єднуватися один з одним як за допомогою сурядного, так і за допомогою підрядного зв'язку. При перекладі часто відбувається заміна сурядності підрядністю або навпаки: «I have just had to lay off twenty four employees and there is no way that I could justify hiring someone new under those circumstances. - Нам щойно довелось звільнити двадцять чотири працівника і враховуючи обставини немає жодної можливості для того, щоб найняти нову людину.»

Треба зазначити, що однією з основних причин подібних трансформацій є індивідуальний стиль перекладача. Ще одна граматична перекладацька трансформація - вилучення.

Вилучення - граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі вилучається певний мовний елемент (словоформа, слово або частина речення): «Компанія розташована на території у 200 000 кв. м. - The company's nets occupy 200 000 square meters.» У наведеному прикладі у англійському варіанті речення було вилучено слово «територія».

Додавання - граматична трансформація, внаслідок якої в перекладі збільшується кількість слів, словоформ або членів речення[2]. Цей прийом використовується для правильної передачі смислу речення оригіналу, що перекладається та дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу. Приклад використання такої граматичної трансформації ми знаходимо у наступному реченні: «Thank you for your interest in working for our company. - Дякуємо вам за проявлений інтерес щодо роботи у нашій компанії.»

В даному прикладі відбувається трансформація-додавання: доданий прикметник «проявлений», щоб дотриматися мовленнєвих норм, що існують в українській мові.

В дослідженнях про вибір методу перекладу (а дослідження про методично обґрунтовані оцінки перекладу рідко зустрічаються і ніколи не бувають головним предметом дослідження) постійно задається питання про вибір між «дослівним» та «вільним» перекладом, хоча міра дослівності або межа вільності перекладу ніколи не була уточнена у повній мірі.

Одним з головних завдань перекладача є створення адекватного перекладу. Існує чотири параметри адекватності перекладу:

- . параметр адекватності передачі семантичної інформації;
- . параметр адекватності передачі емоційно-оціночної інформації;
- . параметр адекватності передачі експресивної інформації;
- . параметр адекватності передачі естетичної інформації

Якщо семантична основа образу оригіналу передана точно, то результатом є адекватний мовний образ на мові перекладу і його адекватний смисловий зміст, який здійснює номінативну функцію образу. Розглядаючи проблему передачі за допомогою перекладу експресивної інформації, треба зауважити, що якась доля переносного вживання слів у англійській та російській мовах співпадає за силою експресії. Сила експресії не залежить від типу лексичної трансформації, яка була вжита для збереження семантичної основи образного засобу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ:

1. <http://foreign-languages.karazin.ua/resources/e29c57dbb803fa072a579cb5d5ab8879.pdf>
2. <https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/153205/Стебаєва%20Э.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/5.1/60.pdf>
4. Черниш О., Білошицька З., Саннікова С., Парнус К. Типологія сучасних лексикографічних видань. *Науковий журнал Закарпатські філологічні студії*. № 26. Т. 2. 2022 С. 181-184. http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/26/part_2/34.pdf